

12. 4. 2023

Eliška Rejčka není v kostele Panny Marie na Starém Brně pohřbena sama

V letošním jubilejním roce chystá Muzeum města Brna unikátní výstavu věnovanou Elišce Rejčce. Právě letos je tomu 700 let, kdy královna založila klášter cisterciáček na Starém Brně, kde byla také uložena k poslednímu odpočinku. Život Elišky Rejčky je do značné míry opředen tajemstvím, a stejně tak i hrob v kostele Panny Marie na Starém Brně, ve kterém je uložena. Díky modernímu neinvazivnímu výzkumu místa se dozvídáme, že nebyla sama.

Přehled historický zpráv:

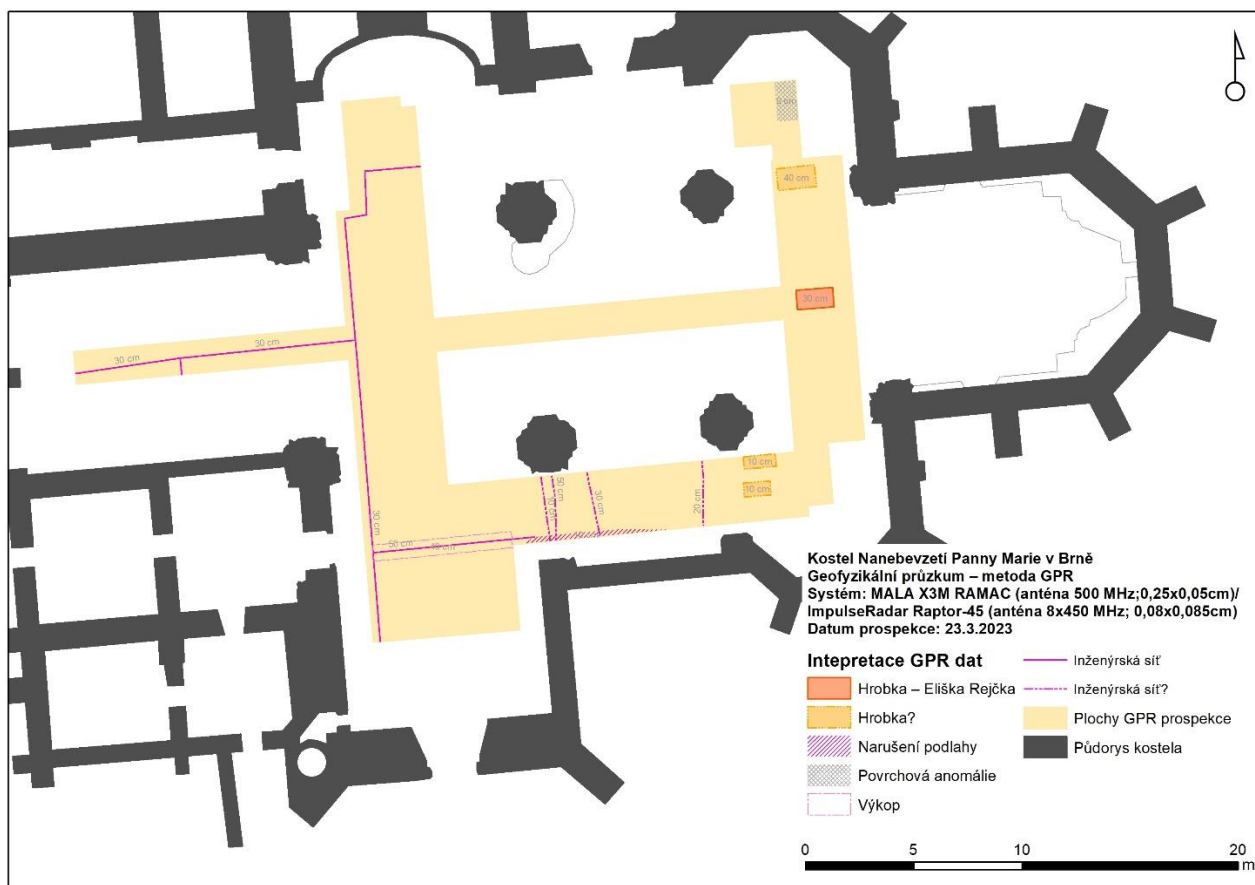
- V roce 1323 založila královna vdova Eliška Rejčka na Starém Brně klášter cisterciáček.
- V roce 1329 byl v částečně dokončeném konventním chrámu Panny Marie uložen životní druh Elišky Rejčky, bohatý a mocný šlechtic Jindřich z Lipé. „*Pro jeho smrt tolik plakala a žalostila královna Alžběta, zvaná Hradecká, že to budilo úžas všech, kdož viděli její nářek...*“.
- V roce 1335 byla uložena do hrobky před hlavním oltářem v chrámu Panny Marie zesnulá královna vdova Eliška Rejčka. Ačkoliv šlo o jednu z nejvlivnějších žen Českého království 14. století, do hrobu byla pohřbena v prostém rouchu.
- V roce 1762 byl hrob Elišky otevřen v rámci oprav dlažby kostela. Poslední cisterciácká abatyše Antonie von Ulrici pietně vyzvedla kosti královny ze ztrouchnivělé dřevěné rakve a nechala je znovu pohřbít v měděném sarkofágu.
- Při další rekonstrukci podlahy kostela v roce 1903, kterou prováděli již noví správci kláštera Augustiniáni od svatého Tomáše, byla hrobka opět odkryta. „*Za světla lucerny s hořící svíčkou bylo odklopeno víko rakve a odhalila se krásně tvarovaná lebka obklopená věncem z hedvábných květů napředěných na stříbrném drátu; mezi květy byly lilie z velmi jemných bílých perel.....*“.
- Do hrobky byl přidán dokument psaný latinsky na pergamenu, který sepsal a podepsal tehdejší knihovník Starobrněnského kláštera Klement Antonín Janetschek.
- Během zavádění párovodního topení pod podlahou kostela Panny Marie v roce 1966 prováděl archeologický dozor brněnský specialista na středověk Boris Novotný. V jižní lodi kostela odkryl hrobku, kterou podmínečně označil jako místo pohřbu Jindřicha z Lipé.

Stručný přehled historických zpráv o hrobkách Elišky Rejčky a Jindřicha z Lipé nám sice ozřejmil problematiku uložení jejich ostatků, několik otázek však zůstalo stále otevřených. „*Odhalení hrobek nebylo až na akci z roku 1966 nijak dokumentováno, nezůstaly nám žádné nákresy či plány,*“ sděluje vedoucí projektu *Eliška Rejčka 700* archeolog Petr Vachůt z Muzea města Brna. Pro definitivní ověření doposud získaných poznatků byl tedy přizván osvědčený tým disponující moderními geofyzikálními přístroji. Historik Ctibor Ostrý z Muzea města Brna a archeolog Michal Vágner z Ústavu archeologie a muzeologie FF MU spolu hledali již hrobku Jana Jindřicha v kostele sv. Tomáše v Brně, či místo posledního odpočinku Zikmunda Lucemburského v rumunské Oradei. „*Naším primárním úkolem bylo*

„najít na dostupných místech baziliky všechny podzemní prostory a pokusit se je interpretovat. Naprosto zřetelně se ve východní části chrámu objevily čtyři anomálie,“ konstatují oba badatelé. „Jednoznačně můžeme interpretovat prostřední vyrýsovaný obdélník v hlavní lodi jako hrobku Elišky Rejčky. Hrob je mírně posunut oproti symbolické dlaždici označené písmenem E. Další hrobka je v levé (severní) lodi a jiné dvě anomálie pak v pravé (jižní lodi). Situace v jižní části kostela byla již zachycena v roce 1966, kdy v jednom případě se jedná skutečně o hrobku s pohřbem, druhá podzemní komora nebyla evidentně stavebně dokončena,“ informuje Petr Vachůt. Dále pokračuje: „Z písemných pramenů víme, že hrob Jindřicha z Lipé byl umístěn v jižní lodi chrámu. Jelikož je nyní naprosto zřejmé, že žádná jiná hrobka v jižní lodi neexistuje, můžeme nalezený hrob přiřknout slavnému moravskému hejtmanovi.“ Komu měla patřit nedostavěná hrobka, a či je další pohřební komora v severní lodi, zatím není známo. Každopádně je zajímavé, že prostor před oltářem, tedy nejčestnější místo v kostele, zůstalo ušetřeno dalších zásahů. Celých 700 let je respektováno posvátné místo pohřbu Elišky Rejčky a žádný z církevních hodnostářů či donátorů kostela si nedovolil vybudovat v její blízkosti dodatečné pohřební místo.

Co se týče organizace akce, je na místě poděkovat otci představenému a dalším bratřím z Augustiniánského opatství, kteří celou akci odsouhlasili a ve všem badatelům vyšli vstříc. Je zřejmé, že místní komunita se hlásí k bohaté historii místa svého působení a aktivně přispívá k důstojnému připomenutí výročí založení kláštera svými předchůdkyněmi.





Výsledky geofyzikálního průzkumu v kostele Panny Marie na Starém Brně.



Archeolog Michal Vágner při geofyzikálním průzkumu baziliky Panny Marie na Starém Brně.



Archeolog Michal Vágner při geofyzikálním průzkumu baziliky Panny Marie na Starém Brně.



Výzkum hrobky Jindřicha z Lipé v roce 1966.

Eliška Rejčka není v kostele Panny Marie na Starém Brně pohřbena sama

12. 4. 2023

Oddělení komunikace a marketingu:

Bc. Barbora Kachlířová

Telefon: 542 123 616

Mobil: 702 176 475

Email: kachlirova@muzeumbrna.cz
